

**O‘ZBEK ISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA’LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
QO‘QON DAVLAT UNIVERSITETI**

“TASDIQLAYMAN”
Qo‘qon davlat universiteti
rektori D.Sh.Xodjayeva
29- avgust 2025-yil

**O‘ZBEK IMO-ISHORA TILI
FANINING O‘QUV DASTURI**

Bilim sohasi:	100000-Ta’lim
Ta’lim sohasi:	110000-Ta’lim
Ta’lim yo‘nalishi:	60110300- Maxsus pedagogika (Surdotarjimonlik)

Qo‘qon-2025

Fan/modul kodi O'IIT15608		O'quv yili 2025-2026	Semestr 1/2	ECTS - Kreditlar 6/5	
Fan/modul turi Majburiy		Ta'lim tili O'zbek		Haftadagi dars soatlari 4/4	
1.	Fanning nomi		Auditoriya mashg'ulotlari (soat)	Mustaqil ta'lim (soat)	Jami yuklama (soat)
	O'zbek imo-ishora tili		60/60	120/90	180/150
2.	I. Fanning mazmuni Fanni o'qitishdan maqsad – O'zbek imo-ishora tili talaffuz me'yorlari, imlo qoidalar, lug'at (leksik) boyligi, so'z yasalihi va morfologiyasi masalalari yuzasidan nazariy bilim berish. Fanning vazifasi – O'zbek imo-ishora tilining imlo, leksikologiya, leksikografiya, so'z yasalihi, morfologiya bo'limlari yuzasidan talabalarga nazariy bilimlar berish va amaliyotda qo'llashga o'rgatish uchun zarur ko'nikma va malakalarni shakllantirish, O'zbek imo-ishora tilidan foydalanishga o'rgatish. Fanning yetakchi TOP-300 xalqaro universitetlari dasturi asosida tayyorlanganligi: O'zbek imo-ishora tili fani dasturi dunyoning yetakchi oliy ta'lim muassasalaridan biri bo'lgan Kyoln universiteti (Germaniya)ning Nemis imo-ishora tili tilshunosligi fanining o'quv dasturi asosida takomillashtirilgan. Mazkur universitet QS World University Rankings 2024 bo'yicha 287- o'rinni egallagan bo'lib, imo-ishora nutqi bo'yicha yuqori malakali ilmiy-uslubiy bazaga ega. Dasturda quyidagi asosiy jihatlar inobatga olingan: Nazariy va amaliy yondashuv uyg'unligi - Nemis imo-ishora tili dasturi nemis imo-ishora tilining lingvistik ifoda vositalaridan tabaqalashtirilgan va to'g'ri foydalana olishlari kerak. Xalqaro standartlarga muvofiqlik- Nemis imo-ishora tili, uning turli kontekstlarda qo'llanilishi, shuningdek, imo-ishora tili hamjamiyati, eshitish qobiliyati past odamlar jamoalarining madaniy, sotsiologik va tarixiy jihatlari bo'yicha keng va chuqur amaliy va lingvistik bilimni shakllantirishi. Tanqidiy fikirlash va tahlil ko'nikmalarini rivojlantirish- talabalar birinchi va ikkinchi til sifatida imo-ishora tilini o'zlashtirish va nemis imo-ishora tilini o'rgatish bo'yicha keng bilimga ega bo'lishadi. II. Asosiy nazariy qism (ma'ruza mashg'ulotlari) II.I. Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi: 1-mavzu. O'zbek imo-ishora tili haqida umumiy ma'lumot.				

O'zbek imo-ishora tili tushunchalari munosabati. Tilning tabiati va vazifalari. Til va jamiyat. Til va tafakkur. Til - ramziy tizim.

2-mavzu. O'zbek imo-ishora tilida daktilologiyaning ahamiyati.

Daktilologiya – qo'l alifbosi. Daktilologiya turlari: bir qo'lli, ikki qo'lli, kaft daktilologiyasi. Bir qo'lli daktilologiyaning afzalliklari. Dunyo mamlakatlarining daktil alifbosi. Daktil nutqning mohiyati va uning og'zaki so'zlashuv, og'zaki va yozma nutqqa nisbatan o'ziga xos xususiyatlari.

3-mavzu. O'zbek imo-ishora tilida daktil belgilarning ta'rifi.

Eshitishda nuqsoni bo'lgan o'quvchilarga daktil nutqni o'rganishga qo'yilgan talablar bo'yicha bilimlarni shakllantirish.

4-mavzu. Eshitishda nuqsoni bo'lgan bolalarni o'zbek imo-ishora tilida daktil nutqini egalashning psixologik xususiyatlari.

Eshitishda nuqsoni bo'lgan o'quvchilar bilan olib boriladigan o'quv-tarbiyaviy ishlarida daktil nutqni qo'llashga qoyilgan asosiy talablar. Og'zaki so'zlashuv nutqini imo-ishora nutqga tarjima qilishda daktil nutqining tutgan o'rni. Eshitishda nuqsoni bo'lgan bolalar maktablarida daktil nutqini o'rgatishda bolalarning psixologik xususiyatlari haqidagi bilimlarini rivojlantirish.

5-mavzu. Og'zaki so'zlashuv nutqni tarjima qilishda o'zbek imo-ishora nutqining tutgan o'rni.

Karlarning imo-ishora nutqi va uning og'zaki so'zlashuv (og'zaki, yozma, daktil) formasidan farqi. Imo-ishora nutqining karlarni o'qitishda tutgan o'rni. Imo-ishora nutqning tarkibiy qismlari: nutqni ifodalovchi harakat (qo'llar harakati), mimika (yuz ifodasi), artikulyatsiya, daktilologiya, pantomima.

6-mavzu. Imo-ishora nutqning karlarni o'qitishda tutgan o'rni.

Karlarni o'qitishning turli bosqichlarida imo-ishorali nutqning tutgan o'rni. Imo-ishorali nutqni bilishi va kar bolalar ta'lim-tarbiyasi jarayonida qo'llab olishining surdopedagog uchun ahamiyati. Eshituvchilar va karlar orasida muloqot vositasi sifatida tutgan o'rni va ahamiyati, ularning so'zlari nutqni, imo-ishorali nutqni uning texnikasi. Talabalarga imo-ishora nutqi, imo-ishora nutqining karlarni o'qitishda tutgan o'rni haqida bilim va malakalar berish

7-mavzu. O'zbek imo-ishora tilning taraqqiyoti.

Karlarning imo-ishora nutqi va uning og'zaki so'zlashuv (og'zaki, yozma, daktil) formasidan farqi. Imo-ishora nutqining karlarni o'qitishda tutgan o'rni. Imo-ishora nutqning o'ziga xosligi. Talabalarda imo-ishora tilining taraqqiyoti haqidagi bilimlarni tarkib toptirish. Yangi so'zlar, tushunchalar, abstrakt tushunchalar, atoqli otlar, atamalar, grammatik kategoriyalar uchun yangi

ishoralarning shakllanishi. Yangi ishoralarning imo-ishoralar tili tizimidagi o'рни.

8-mavzu. O'zbek imo-ishora tilning lug'ati.

O'zbek imo-ishoralarning lug'ati. Xalqaro imo-ishorali lug'at. Karlarni o'qitishning turli bosqichlarida imo-ishorali nutqning tutgan o'рни. Imo-ishorali nutqni bilishi va kar bolalar ta'lim-tarbiyasi jarayonida qo'llab olishining surdopedagog uchun ahamiyati. Eshituvchilar va karlar orasida muloqot vositasi sifatida tutgan o'рни va ahamiyati, ularning so'zlari nutqni, imo-ishorali nutqni uning texnikasi.

9-mavzu. Eshitishda nuqsoni bo'lgan bolalarda imo-ishora nutqni o'rganishga qo'yilgan talablar

Imo-ishora belgilarning ta'rifi. Imo-ishora qoidalari. Kar va zaif eshituvchi bolalarni Imo-ishora nutqni egallashining psixologik xususiyatlari. Imo-ishora nutqning kar bolalar bilan olib boriladigan o'quv tarbiya ishlarida yordamchi vosita sifatida tutgan o'рни. Imo-ishora nutqni o'quvchilar va o'qituvchilar tomonidan qo'llanilishi.

10-mavzu. Eshitishda nuqsoni bor bolalarni o'qitishdagi turli bosqichlarda o'zbek imo-ishora tili nutqning o'рни va ahamiyati

Kar va zaif eshituvchi o'quvchilar bilan olib boriladigan o'quv-tarbiyaviy ishlarida Imo-ishora nutqni qo'llashga qo'yilgan asosiy talablar. Og'zaki so'zlashuv nutqini imo-ishora nutqga tarjima qilishda daktil nutqining tutgan o'рни.

11-mavzu. O'zbek imo-ishora nutqning mazmuni, maqsad va egallash metodlari

Karlarning imo-ishora nutqi va uning og'zaki so'zlashuv (og'zaki, yozma, daktil) formasidan farqi. Imo-ishora nutqining karlarni o'qitishda tutgan o'рни. Imo-ishora nutqning tarkibiy qismlari: nutqni ifodalovchi harakat (qo'llar harakati), mimika (yuz ifodasi), artikulyatsiya, daktilologiya, pantomima. Imo-ishora nutqning o'ziga xosligi. Imo-ishoraning o'ziga xos xususiyatlari: imo-ishoraning obrazlilik, uning predmet bilan, harakat bilan, predmetning belgisi bilan, vaziyat, ahamiyat bilan aloqasi, imo-ishora nutqning polisemantizmi.

12-mavzu. Milliy va adabiy til.

Milliy til va adabiy til. Adabiy tilning belgilari. O'zbek adabiy tili va shevalari. Adabiy tilning og'zaki va yozma shakllari. O'zbek tili-O'zbekiston Respublikasining Davlat tili ekanligi. Hozirgi o'zbek adabiy tilining tuzilish uzvlari (elementlari): tovushlar tizimi, leksikasi (yoki lug'at tarkibi), grammatik qurilishi.

13-mavzu. O'zbek imo-ishora tilida fonetika va fonologiya.

O'zbek imo-ishora tilining fonetik va fonologik tizimi (sistemi) haqida ma'lumot. o'zbek imo-ishora tilining fonetik vositalari: nutq tovushlari, bo'g'in, urg'u, ohang (intonatsiya). Fonema, uning so'z ma'nosini farqlashdagi roli. O'zbek imo-ishora tilining fonemalari. Nutq a'zolari va ularning vazifasi. Nutq apparati. Artikulyatsiya. Artikulyatsiya o'rni va artikulyatsiya usuli. Fonetik akustika, tovush balandligi, kuchi, tembi, tempi va cho'ziqligi.

14-mavzu. O'zbek imo-ishora tilida nutqning fonetik bo'linishi.

Nutqning asosiy fonetik birliklari: fraza(jumla), takt (sintagma), fonetik so'z, bo'g'in tovush. Urg'u va uning turlari: so'z urg'usi (leksik urg'u), gap urg'usi (mantiqiy urg'u); bog'liq va erkin urg'u. Urg'u olmaydigan birliklar. Urg'uning so'z ma'nosini farqlashdagi roli.

15-mavzu. O'zbek imo-ishora tilida nutq tovushlarining fonetik o'zgarishlari.

Nutq jarayonida tovushlarning o'zgarish xususiyatlari: kombinator o'zgarishlar (assimilyatsiya, dissimilyatsiya, metateza), pozitsion o'zgarishlar.

16-mavzu. O'zbek imo-ishora tilida orfoepiya haqida umumiy ma'lumot.

O'zbek imo-ishora tilining orfoepik me'yorlari, unlilar orfoepiyasi, ayrim undoshlar orfoepiyasi, ayrim grammatik shakllar orfoepiyasi, Ayrim orfoepik me'yorlarning imlo qoidalariga (orfografik me'yorlarga) mos kelmaslik hollari.

17-mavzu. Grafika.

O'zbek tili grafikasi (yozuv tizimi) haqida ma'lumot. Harf tilning asosiy grafik vositasi ekanligi. Tovush va harf. Alifbo (alfavit)

18-mavzu. Orfografiya.

O'zbek imo-ishora tili imlosi va uning asosiy tamoyil (printsip)lari; morfologik, fonetik, an'anaviy-etimologik, differensiyalash, grafik tamoyillar. Morfologik tamoyilning asosiy va yetakchi tamoyil ekanligi. O'zbek tili imlosining asosiy qoidalari: ayrim harflar, o'zak-negtz va qo'shimchalar, qo'shma so'zlar imlosi; bo'g'in ko'chirish, bosh harflaming yozilish qoidalari.

19-mavzu. Leksikologiya va uning obyekti, turlari, vazifalari. O'zbek imo-ishora tili lug'at tarkibining ma'no jihatdan tavsiflanishi.

Leksema ya so'z, ularning o'zaro farqi. So'zning leksik va grammatik ma'nosi. Semema va nutqiy lug'aviy ma'no, sema, so'zning o'z va ko'chma ma'nosi, atash (denotativ) va qo'shimcha ma'nosi, zohiriy va ramziy-botiniy ma'nosi, hozirgi va etimologik ma'nosi. Bir ma'noli va ko'p ma'noli so'zlar. Ma'no ko'chirishning asosiy turlari: metafora, metonimiya, sinekdoxa, vazifadoshlik (ma'noning vazifaga ko'ra ko'chishi), kinoya; ma'noning torayishi va kengayishi.

20- mavzu. O'zbek imo-ishora tilida lug'at tarkibining shakl va ma'no munosabatlari jihatidan tavsiflanishi.

O'zbek tilida so'zlararo ma'noviy va shakliy munosabatlar haqida ma'lumot. Sinonimiya, antonimiya, giponimiya, graduonimiya, partonimiya. Omonimlar, ularning ko'p ma'noli so'zlardan (polisemantizmlardan) farqi. Paronimlar.

21-mavzu. O'zbek imo-ishora tili leksikasida o'zlashgan qatlam.

O'z qatlam: umumturkiy va o'zbekcha so'zlar. O'zlashgan qatlam. Forscha, arabcha, ruscha, inglizcha o'zlashma so'zlarning fonetik va semantic xususiyati.

22-mavzu. O'zbek imo-ishora tilida qo'llanishi chegaralanmagan va chegaralangan leksika.

Qo'llanishi chegaralanmagan leksika. Qo'llanishi chegaralangan leksika. Qo'llanish davri chegaralangan leksika: betaraf so'zlar, eskirgan so'zlar, yangi so'zlar. Qo'llanish doirasi chegaralangan so'zlar (o'zbek tili leksikasining ijtimoiy-dialektal tarkibi): umumxalq leksikasi; dialectal leksika, terminologik leksika (atamalar leksikasi); jargon va argolar.

23-mavzu. Ifodaviylik va uslubiy xoslanganlik nuqtayi nazaridan o'zbek imo-ishora tili leksikasi.

Ifodaviylik jihatdan o'zbek imo-ishora tili leksikasi. Hissiy bo'yoqsiz va bo'yoqdor so'zlar. Uslubiy xoslanganlik nuqtayi nazaridan o'zbek imo-ishora tili leksikasi. Uslubiy betaraf va uslubiy xoslangan leksika.

24-mavzu. Frazeologiya.

Frazeologiya haqida ma'lumot. Frazema til va nutq birligi sifatida. Frazemalarning ma'no xususiyatlariga ko'ra asosiy belgilari va turlari.

25-mavzu. O'zbek imo-ishora tilida leksikografiya (lug'atshunoslik).

Leksikografiya haqida umumiy ma'lumot. Lug'atlar va ularning tiplari: entsiklopedik (qomusiy) va lingvistik (yoki filologik) lug'atlar. Bir tilli va ko'p tilli lingvistik lug'atlar. Bir tilli lingvistik lug'atlarning tiplari. O'quv lug'atlari haqida ma'lumot.

26- mavzu. O'zbek imo-ishora tilida morfemika va morfema haqida umumiy ma'lumot.

Morfema va uning turlari: o'zak morfema va affiksial (qo'shimcha) morfema. Affiksial morfemalarning turlari: so'z yasovchi, lug'aviy shakl yasovchi, sintaktik shakl yasovchi qo'shimchalar. Qo'shimchalar ma'nodoshligi, zid ma'noliligi, va shakldoshligi. Qoshimchalarning tuzilishiga ko'ra turlari: sodda va murakkab qo'shimchalar.

27- mavzu. O'zbek imo-ishora tilida so'z yasalishi.

Tub va yasama so'zlar. So'z yasalishi haqida ma'lumot. O'zbek imo-ishora tilida so'z yasash usullari: affiksatsiya kompozitsiya, semantik, fonetik, abbreviatsiya. Affiksatsiya va kompozitsiya usullari - o'zbek imo-ishora tilida so'z yasashning eng asosiy usullari ekanligi. So'z turkumlarida so'z yasalishi.

28-mavzu. O'zbek imo-ishora tilida grammatika haqida umumiy ma'lumot.

So'zning grammatik ma'nosi va grammatik shakli. So'zlarning sintetik, analitik, juft va takroriy, aralash hamda nol ko'rsatkichli shakllari. Grammatik kategoriya haqida umumiy ma'lumot.

29-mavzu. O'zbek imo-ishora tilida morfologiya haqida umumiy ma'lumot.

Morfologiya grammatikaning so'z turkumlari va shu turkumlarga xos kategorial, nokategorial shakllar tizimi, imo-ishora tilida so'z turkumlari va ularni ajratish tamoyillari haqida umumiy ma'lumot. Hozirgi imo-ishora tilida so'zlarning mustaqil, yordamchi va alohida guruh so'z turkumlarga ajratilishi.

30-mavzu. O'zbek imo-ishora tilida ot, sifat, son, fe'l, olmosh, ravish. Yordamchi so'zlar va alohida guruh so'zlar.

Atoqli otlar, utarning turlari; turdosh otlar, ularning turlari. Sifatning leksik-grammatik xususiyatlari. Sonning leksik-grammatik xususiyatlari. Olmoshning grammatik ma'nosi, boshqa so'z turkumlariga morfologik ekvivalentligi (mosligi). Fe'lning ta'rifi va leksik-grammatik xususiyatlari. Ravishning leksik-grammatik xususiyatlari. Yordamchi so'zlarning grammatik xususiyatlari. Modal so'zlar, ularning ma'no va grammatik xususiyatlari, sintaktik vazifalari.

Mavzu: Nemis imo-ishora tili tilshunosligi.

Imo-ishora tili darslarida o'qitish va o'qitish jarayonlarini rejalashtirish, amalga oshirish, baholash va aks ettirish imkonini beruvchi maxsus bilim va ko'nikmalarni beradi va eshitish qobiliyati past bolalar va yoshlarning ikki tilli ta'lim va tarbiyalash.

Mavzu: Nemis imo-ishora tilining didaktikasi.

Imo-ishoraning o'ziga xos xususiyatlari: imo-ishoraning obrazlilik, uning predmet bilan, harakat bilan, predmetning belgisi bilan, vaziyat, ahamiyat bilan aloqasi, imo-ishora nutqning polisemantizmi. Imo-ishoralarning kelib chiqishi. Imo-ishoraning tasnifi. Imo-ishorali nutqning madaniyati. Imo-ishorali va og'zaki nutqning o'zaro aloqadorligi. Imo-ishorali nutq eshitishi nuqsonli bolalarni o'qitishda qo'llaniladigan maxsus yordamchi vosita.

III. Amaliy mashg'ulotlar uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi:

1. O'zbek imo-ishora tili haqida umumiy ma'lumot.
2. O'zbek imo-ishora nutqning mazmuni, maqsad va egallash metodlari.
3. O'zbek imo-ishora tilning taraqqiyoti.
4. O'zbek imo-ishora tilida daktilologiyaning ahamiyati.
5. Eshitishda nuqsoni bo'lgan bolalarni o'zbek imo-ishora tilida daktil nutqini egalashning psixologik xususiyatlari.
6. O'zbek imo-ishora tilida artikulyatsiya. Artikulyatsiya o'rni va artikulyatsiya usuli.
7. Eshitishda nuqsoni bo'lgan bolalarda imo-ishora nutqni o'rganishga qo'yilgan talablar.
8. O'zbek imo-ishora tili imlosi va uning asosiy tamoyil (printsip)lari.
9. O'zbek imo-ishora tili imlosining asosiy qoidalari.
10. O'zbek imo-ishora tilning lug'ati.
11. O'zbek imo-ishora tilida fonetika va fonologiya.
12. O'zbek imo-ishora tilida fe'lning ta'rifi va leksik-grammatik xususiyatlari.
13. Frazemalarning ma'no xususiyatlariga ko'ra asosiy belgilari va turlari.
14. O'zbek imo-ishora tilida ravishning leksik-grammatik xususiyatlari.
15. O'zbek imo-ishora tilida yordamchi so'zlarning grammatik xususiyatlari.
16. O'zbek imo-ishora tilida daktil belgilarning ta'rifi.
17. Imo-ishora nutqning tarkibiy qismlari: nutqni ifodalovchi harakat (qo'llar harakati), mimika (yuz ifodasi), artikulyatsiya, daktilologiya, pantomima.
18. Imo-ishorali nutqni bilishi va kar bolalar ta'lim-tarbiyasi jarayonida qo'llab olishining surdopedagog uchun ahamiyati.
19. Eshitishda nuqsoni bo'lgan bolalarda imo-ishora nutqni o'rganishga qo'yilgan talablar.
20. Eshitishda nuqsoni bor bolalarni o'qitishdagi turli bosqichlarda o'zbek imo-ishora nutqning o'rni va ahamiyati.
21. O'zbek imo-ishorali va og'zaki nutqning o'zaro aloqadorligi.
22. O'zbek imo-ishora tilida yangi ishoralarning imo-ishoralar tili tizimidagi o'rni.
23. Eshituvchilar va karlar orasida muloqot vositasi sifatida imo-ishora nutqini, uning texnikasi, yuzdan o'qiy olish imkoniyatini tutgan o'rni.
24. O'zbek imo-ishora tilida yangi so'zlar, tushunchalar, abstrakt tushunchalar, atoqli otlar, atamalar grammatik toifalar uchun yangi

ishoralarning shakllanishi.

25. O'zbek imo-ishora tilida leksikografiya (lug'atshunoslik).

26. Bir tilli va ko'p tilli lingvistik lug'atlar.

27. O'zbek imo-ishora tilida morfema va uning turlari.

28. Xalqaro imo-ishorali lug'at.

29. O'zbek imo-ishorali nutqining madaniyati.

30. Eshitishda nuqsoni bor bolalarni o'qitishdagi turli bosqichlarda o'zbek imo-ishora nutqning o'rni va ahamiyati.

Amaliy mashg'ulotlar multimedia qurilmalari bilan jihozlangan auditoriyada bir akademik guruhga bir professor-o'qituvchi tomonidan o'tkazilishi zarur. Mashg'ulotlar faol va interfaktiv usullar yordamida o'tilishi, mos ravishda munosib pedagogik va axborot texnologiyalar qo'llanilishi maqsadga muvofiq.

IV. Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar

Mustaqil ta'lim uchun tavsiya etiladigan mavzular:

1. O'zbek imo-ishora tili haqida umumiy ma'lumot.
2. O'zbek imo-ishora nutqning mazmuni, maqsad va egallash metodlari.
3. O'zbek imo-ishora tilning taraqqiyoti.
4. O'zbek imo-ishora tilida daktilologiyaning ahamiyati.
5. Eshitishda nuqsoni bo'lgan bolalarni o'zbek imo-ishora tilida daktil nutqini egalashning psixologik xususiyatlari.
6. Eshitishda nuqsoni bo'lgan bolalarda imo-ishora nutqni o'rganishga qo'yilgan talablar.
7. O'zbek imo-ishora tilning lug'ati.
8. O'zbek imo-ishora tilida fonetika va fonologiya.
9. Milliy til va adabiy til.
10. O'zbek imo-ishora tilida nutq a'zolari va ularning vazifasi. Nutq apparati.
11. O'zbek imo-ishora tilida Artikulyatsiya. Artikulyatsiya o'rni va artikulyatsiya usuli.
12. O'zbek imo-ishora tilida nutqning fonetik bo'linishi.
13. O'zbek imo-ishora tilida nutq jarayonida tovushlarning o'zgarish xususiyatlari.
14. O'zbek imo-ishora tilida orfoepik me'yorlari.
15. O'zbek imo-ishora tili grafikasi (yozuv tizimi).
16. O'zbek imo-ishora tili imlosi va uning asosiy tamoyil (printsip)lari.
17. O'zbek imo-ishora tili imlosining asosiy qoidalari.
18. O'zbek imo-ishora tilida leksikologiya va uning obyekti, turlari,

	vazifalari. 19. O'zbek imo-ishora tilida bir ma'noli va ko'p ma'noli so'zlar. 20. O'zbek imo-ishora tilida lug'at tarkibining shakl va ma'no munosabatlari jihatidan tavsiflanishi. 21. O'zbek imo-ishora tilida o'zlashgan qatlam: umumturkiy va o'zbekcha so'zlar. 22. O'zbek imo-ishora tilida qo'llanishi chegaralanmagan leksika. 23. O'zbek imo-ishora tilida qo'llanishi chegaralangan leksika. 24. O'zbek imo-ishora tilida hissiy bo'yoqsiz va bo'yoqdor so'zlar. 25. Frazemalarning ma'no xususiyatlariga ko'ra asosiy belgilari va turlari. 26. O'zbek imo-ishora tilida leksikografiya (lug'atshunoslik). 27. Bir tilli va ko'p tilli lingvistik lug'atlar. 28. O'zbek imo-ishora tilida morfema va uning turlari. 29. O'zbek imo-ishora tilida qoshimchalarning tuzilishiga ko'ra turlari. 30. O'zbek imo-ishora tilida so'z yasalishi. 31. So'z turkumlarida so'z yasalishi. 32. O'zbek imo-ishora tilida so'zning grammatik ma'nosi va grammatik shakli. 33. O'zbek imo-ishora tilida grammatik kategoriya. 34. O'zbek imo-ishora tilida so'z turkumlari va ularni ajratish tamoyillari. 35. O'zbek imo-ishora tilida atoqli otlar, utarning turlari; turdosh otlar, ularning turlari. 36. O'zbek imo-ishora tilida sifatning leksik-grammatik xususiyatlari. 37. O'zbek imo-ishora tilida sonning leksik-grammatik xususiyatlari. 38. O'zbek imo-ishora tilida olmoshning grammatik ma'nosi, boshqa so'z turkumlariga morfologik ekvivalentligi (mosligi). 39. O'zbek imo-ishora tilida fe'lning ta'rifi va leksik-grammatik xususiyatlari 40. O'zbek imo-ishora tilida ravishning leksik-grammatik xususiyatlari. 41. O'zbek imo-ishora tilida yordamchi so'zlarning grammatik xususiyatlari 42. O'zbek imo-ishora tilida daktil belgilarning ta'rifi. 43. Imo-ishora nutqning tarkibiy qismlari: nutqni ifodalovchi harakat (qo'llar harakati), mimika (yuz ifodasi), artikulyatsiya, daktilologiya, pantomima. 44. Imo-ishorali nutqni bilishi va kar bolalar ta'lim-tarbiyasi jarayonida qo'llab olishining surdopedagog uchun ahamiyati. 45. Eshitishda nuqsoni bo'lgan bolalarda imo-ishora nutqni o'rganishga qo'yilgan talablar.
--	---

	Mustaqil o'zlashtiriladigan mavzular bo'yicha talabalar tomonidan referatlar tayyorlash va uni taqdimot qilish tavsiya etiladi.
3.	V Fan o'qitilishining natijalari (shakllanadigan kompetensiyalar) Fanni o'zlashtirish natijasida talaba: - daktilologiyaning mazmuni va uni egallash usullari, imo-ishora nutq mazmuni, kar bolalarning imo-ishorali tilining rivojlanishi haqidagi ma'lumotlar; eshitishda nuqsoni bor bolalarni o'qitishdagi turli bosqichlarda daktil nutqning o'rni va ahamiyati; imo-ishora tilining taraqqiyoti; eshitishda nuqsoni bo'lgan va eshituvchilar tomonidan og'zaki nutqni imo-ishorali nutqga, va aksincha imo-ishorali nutqni og'zaki nutqga tarjima qilinishi; talaffuzni shakllantirish metodikasi kursining korreksion ta'lim va tarbiya jarayonidagi ahamiyatini; eshitishda nuqsoni bo'lgan o'quvchilarda eshitish qoldig'ini va eshitishning pasayishi, talaffuzini shakllantirish ishlari; nutqiy eshitishni shakllantirish, eshitish va nutq a'zolarining fiziologiyasi va patologiyasini; eshitishda nuqsoni bo'lgan bolalar eshituv holati va og'zaki nutqini tekshirish ishining mazmuni va metodikasini, eshitish idrokini rivojlantirish texnologiyalarini va talaffuzini shakllantirish metodikalarini bilishi kerak; - imo-ishora nutqini egallash usullari, daktil nutqidan so'zlashuv vositasi sifatida foydalanish, imo-ishora nutqidan so'zlashuv vositasida tarjima qilish; kar va zaif eshituvchi bolalar tomonidan nutqni eshitib idrok etish imkoniyatlarini aniqlash; total nutkiy audiometriya ma'lumotlarini taqqoslash; ovoz kuchaytirgich asboblardan foydalanish, eshitish idrokini rivojlantirish; yakka mashg'ulotlar uchun didaktik materiallar va didaktik o'yinlar tanlash, korreksion-pedagogik ish jarayonini tahlil qilish va baholashni ko'nikmalariga ega bo'lishi kerak; - eshitish faoliyatini rivojlantirish bo'yicha ishni tashkil etish, eshitishda nuqsoni bo'lgan bolalar nutqiy eshitishi va talaffuzini shakllantirishning metodik usullarini qo'llay olish; tibbiy-pedagogik hujjatlarni yuritish; korreksion-pedagogik vaziyatni modellashtirish, audiometrik tekshiruvlar o'tkazish; eshitishda nuqsoni bo'lgan bolalarga daktil va imo-ishorali nutqni o'rgatish, mashg'ulotlarni o'tkazish; talaffuzni shakllantirish mashg'ulotlarini o'tkazish malakalariga ega bo'lishi kerak.
4.	VI. Ta'lim texnologiyalari va metodlari: - ma'ruzalar; - interfaol keys-stadilar; - seminarlar (mantiqiy fiklash, tezkor savol-javoblar); - guruhlarda ishlash; - taqdimotlarni qilish; - individual loyihalar; - jamo bo'lib ishlash va himoya qilish uchun loyihalar.

5.	VII. Kreditlarni olish uchun talablar: Fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni to'la o'zlashtirish, tahlil natijalarini to'g'ri aks ettira olish, o'rganilayotgan jarayonlar haqida mustaqil mushohada yuritish vajoriy, oraliq nazorat shakllarida berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat bo'yicha yozma ishni topshirish.
6.	Asosiy adabiyotlar 1. F.U.Qodirova, D.A.Pulatova. Inklyuziv ta'lim:nazariyasi va metodikasi//Darslik, Toshkent-2022. 2. Z.N.Mamarajabova, D.T.Yembergenov, D.F.Muhammadjonova. Imo-ishora nutqi segmentatsiyasi. Darslik. – T: 2024. 3. Z.N.Mamarajabova, M.M.Abdullayeva. Daktilologiya va imo-ishora nutqi. Darslik. – T: 2024. Qo'shimcha adabiyotlar 1. Mirziyoyev Sh.M. O'zbek iston Respublikasi Prezidentining "O'zbek iston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha harakatlar strategiyasi to'g'risida"gi farmoni. T.: "Adolat", 2017. 2. Гейльман.И.Ф.- Специфические средства общения глухих : дактилология и мимика. М-2021. 3. Головчиц.Л.- Дошкольная сурдопедагогика. М-2001. 4. Зайцева Г.Л. Дактилология. Жестовая реч. - М.: Владос, 2021 Axborot manbaalari 1. http://www.edu.uz–O'zbek iston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi sayti. 2. http://www.uzedu.uz – O'zbek iston Respublikasi Xalq ta'limi vazirligi sayti. 3. http://www.president.uz – O'zbek iston Respublikasi Prezidenti portali. 4. http://www.gov.uz– O'zbek iston Respublikasi xukumati portali. 5. http://www.lex.uz– O'zbek iston Respublikasi Qonun xujjatlari ma'lumotlar milliy bazasi sayti. 6. https://studienorientierung.uni-koeln.de/studienangebot/index_ger.html?app=true&id=265
7.	Fan dasturi Qo'qon davlat universiteti tomonidan ishlab chiqilgan va universitet kengashining 2025-yil 29-avgustdagi 1-sonli qarori bilan tasdiqlangan.
8.	Fan/modul uchun ma'sul: L.Xayitov–Qo'qon DU "Maxsus pedagogika" kafedra mudiri, dotsent,p.f.b.f.d (PhD) I.Haydarov – Qo'qon DU, Pedagogika fakulteti, "Maxsus pedagogika" kafedra

	o'qituvchisi, p.f.b.f.d (PhD)
9.	Taqrizchilar: M.Kodirov – TDPU “Maxsus pedagogika” fakulteti dekan o‘rinbosari, v.b dotsent, p.f.b.f.d (PhD)

